

กระบวนการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ภาณุพล ทองดี*

ผศ.ดร. มาตี ลิ้มสกุล**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และศึกษาความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ระเบียบวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย 3 กลุ่ม ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทั้งหมด 76 จังหวัด คือ (1) นักสังคมสงเคราะห์ (2) หัวหน้ากลุ่มการพัฒนาศักยภาพและสวัสดิการ และ (3) พัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งสิ้น 228 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบรายคู่ และการใช้วิธี Scheffe

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 51 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาโท ตำแหน่งในหน่วยงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ มากกว่า 4 ปี ขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ระหว่าง 2 - 4 ปี ความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ ขั้นตอนที่ 2 การแสดงความจำนงขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ขั้นตอนที่ 3 การรับเรื่อง/ ตรวจสอบหลักฐาน/ สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 4 การเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่ ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติให้เป็นผู้อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ขั้นตอนที่ 6 แจ้งผลการอนุมัติให้ผู้อุปการะเด็กทราบ เป็นลายลักษณ์อักษร ขั้นตอนที่ 7 การติดตามการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ ขั้นตอนที่ 8 การรายงานการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ และขั้นตอนที่ 9 การยุติการอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน อายุ ตำแหน่งในหน่วยงาน ประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ และประสบการณ์

ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ กับกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย บุคคล เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในหน่วยงาน ประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ และประสบการณ์ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ กับปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา (1) เสนอให้ปรับนโยบายเกี่ยวกับอัตราและหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในการดูแลแบบครอบครัวอุปถัมภ์ตามความจำเป็น และให้เป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจ (2) หน่วยงานส่วนกลางควรคำนึงการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมาย (3) มีการจัดโครงการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานประเภทต่างๆ รวมถึงออกแบบคู่มือการจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ให้สอดคล้องกับบริบทหน่วยงานส่วนภูมิภาค (4) มุ่งเน้นการลดจำนวนเด็กและเยาวชนในสถานรองรับของรัฐด้วยการเพิ่มสัดส่วนกลุ่มเป้าหมายผ่านการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ และ (5) หน่วยงานภูมิภาคควรพิจารณาทบทวนอัตราค่าเลี้ยงดูให้ปฏิบัติงานได้เหมาะสม รวมถึง (6) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานร่วมกับเครือข่ายภายในพื้นที่

คำสำคัญ: ครอบครัวอุปถัมภ์, การจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์, กระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์, ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

* นักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

**อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Operational processes and problems and obstacles in foster care service of the Provincial Social Development and Human Security Offices

Panupol Tongdee

Assistant Professor Dr. Madee Limsakul

Abstract

The objectives of this study were to study the opinions on the operational processes of foster care service of the Provincial Social Development and Human Security Offices and to study the opinions on the problems and obstacles encountered in the operational processes of the foster care service of the Provincial Social Development and Human Security Offices. This study was a quantitative research. The data was collected using questionnaires as a research tool from a total of 228 people, consisting of 3 groups: (1) social workers, (2) chiefs of social development and welfare groups and (3) staff of the Provincial Social Development and Human Security Offices in 76 provinces. The statistics used in the data analysis consisted of percentage, frequency, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, pairwise comparison and Scheffe's test.

The results showed that the majority of the sample were female, age between 36-51 years with master degree. They were social workers with 4 or more years of experience in social work and 2-4 years of experience in the foster care service. As for the opinions on the operational processes of the foster care services of the Provincial Social Development and Human Security Offices, it was found that the staff complied with the operational processes of foster care service at a highest level. The operational processes consisted of 9 steps: Step 1 Staff training and preparation, Step 2 Expressing intention to become a foster family, Step 3 Application/evidence review/preliminary interview, Step 4 Home visit for monitoring the living condition, Step 5 Approval of a foster family, Step 6 Sending the written notice of the approval results to the applicant, Step 7 Monitoring of foster care, Step 8 Child foster care report and Step 9 Termination of foster care. According to the hypothesis testing, there were significant difference in age, position, experience in social work and experience in the foster care service between the Provincial Social Development and Human Security Offices at a level of 0.05.

As for the opinions on the problems and obstacles in the operational processes of foster care service of the Provincial Social Development and Human Security Offices, the staff indicated the middle level of the problems and obstacles, consisting of people, funding, materials and equipment, and management. According to the hypothesis testing, difference in age, education, position, experience in social work and experience in the foster care

service were significantly related to the problems and obstacles encountered in the operational processes of foster care service of the Provincial Social Development and Human Security Offices at a level of 0.05.

Suggestions: (1) the policy on rates and criteria for the child foster care subsidy should be adjusted as needed and in line with economic conditions, (2) the central authorities should consider allocating sufficient budgets to the target groups, (3) there should be the training programs for different type of workers and the manual for foster care service should also be designed in accordance with the regional context, (4) the focus should be on reducing the number of children and youth in the public foster homes by increasing the proportion of the target group through the use of empirical evidence, and (5) regional authorities should review and plan the adequate manpower for their operations, as well as (6) promote and encourage the cooperation with local networks.

Keywords: Foster care, Foster care service, Operational process of foster care service, Problems and obstacles in the operational process of foster care service

บทนำ

การจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์มีความสำคัญกับเด็กที่ประสบปัญหาทางสังคม โดยให้เป็นเงินช่วยเหลือรายเดือนๆ ละ 2,000 บาท จนกว่าเด็กในการดูแลอุปถัมภ์อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นหน่วยให้บริการครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด มีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 โดยสำนักคุ้มครองสวัสดิภาพหญิงและเด็ก ภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่จากผลการวิจัยขององค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย (2557) พบว่า องค์กรของรัฐมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการทรัพยากรภายในองค์กร พบข้อบกพร่องหรือช่องว่างในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน กระบวนการจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า ทำให้ผู้ปกครองและเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ได้รับการดูแลช่วยเหลือ หรือส่งเสริมศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ส่งผลให้เด็กส่วนหนึ่งไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพจากการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ และเกิดความเสียหายต่อพัฒนาการและสภาพจิตใจของเด็ก รวมถึงไม่ได้มีการบูรณาการร่วมกันกับภาคส่วนอื่นๆ ส่งผลให้การดำเนินงานครอบครัวอุปถัมภ์ภาพรวมไม่เข้มแข็ง

การศึกษากระบวนการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ เพื่อพัฒนากระบวนการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์มีประสิทธิภาพ ลดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานจากการบริหารองค์กร ซึ่งอาจเป็นข้อร้องเรียนของประชาชนต่อหน่วยงานได้ เป็นการสร้างภาพลักษณ์

ที่ดีขององค์กร และมุ่งเน้นให้ผลการศึกษาสามารถปรับกระบวนการวิธีคิดการทำงานของหน่วยงานส่วนกลางให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานส่วนภูมิภาคทำให้เกิดการบริหารงานมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการทำงานด้านเด็กภายในพื้นที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับกระบวนการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ และนำไปสู่การลดปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงหลากหลายประการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ตามองค์ประกอบการบริหารจัดการ 4M ประกอบด้วย บุคคล เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 76 คน
 กลุ่มที่ 2 หัวหน้ากลุ่มการพัฒนาสังคมและ
 สวัสดิการ จำนวน 76 คน
 กลุ่มที่ 3 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 จำนวน 76 คน

เนื่องจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3
 กลุ่ม เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ของสำนักงานพัฒนา
 สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อให้เห็น
 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับ
 กระบวนการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคใน
 กระบวนการดำเนินงานครอบครัวอุปถัมภ์ได้อย่าง
 ครบคลุม

นิยามศัพท์

ครอบครัวอุปถัมภ์ หมายถึง การจัดหา
 ครอบครัวให้แก่เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ
 18 ปีบริบูรณ์ เป็นเด็กที่ครอบครัวประสบปัญหาทาง
 เศรษฐกิจหรือผู้ปกครองเดิมไม่มีคุณสมบัติครบถ้วน
 จึงไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้อย่างปกติ โดยครอบครัว
 อุปถัมภ์มีจุดมุ่งหมาย เพื่อจัดหาครอบครัวที่
 เหมาะสมให้แก่เด็กโดยมีความเป็นอยู่อย่างเด็กปกติ
 ประเภทที่ 1 ครอบครัวอุปถัมภ์ระยะยาว ซึ่งเป็น
 ญาติพี่น้องกับเด็กที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก หรือ
 ครอบครัวที่อุปการะเด็กที่ไม่ใช่ญาติของเด็ก เพื่อให้
 เด็กได้อยู่ในความดูแลของครอบครัวนั้นต่อไป ของ
 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 จังหวัด

การจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ หมายถึง
 การให้บริการจัดหาครอบครัวทดแทนกับเด็กที่มารับ
 บริการจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง
 ของมนุษย์จังหวัด

**กระบวนการดำเนินงานจัดบริการ
 ครอบครัวอุปถัมภ์** หมายถึง ความคิดเห็นต่อขั้นตอน
 ของกระบวนการในการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์
 ของผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ในสำนักงาน
 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
 ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมเจ้าหน้าที่
- ขั้นตอนที่ 2 การแสดงความจำนงขอรับอุปการะเด็ก
- ขั้นตอนที่ 3 การรับเรื่อง/ ตรวจสอบหลักฐาน/
 สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น
- ขั้นตอนที่ 4 การเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่
- ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติให้เป็นผู้อุปการะเด็ก
- ขั้นตอนที่ 6 แจ้งผลการอนุมัติให้ผู้อุปการะเด็กทราบ
 เป็นลายลักษณ์อักษร
- ขั้นตอนที่ 7 การติดตามการเลี้ยงดูเด็ก
- ขั้นตอนที่ 8 การรายงานการเลี้ยงดูเด็ก
- ขั้นตอนที่ 9 การยุติการอุปการะเด็ก

**ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงาน
 จัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์** หมายถึง ความคิดเห็น
 ต่อข้อจำกัดหรือสิ่งที่ขัดขวางต่อกระบวนการ
 ดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงาน
 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตาม
 องค์ประกอบของการบริหารจัดการ 4M

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานจัดการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดการครอบครัวอุปถัมภ์

ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

3. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการดำเนินงานจัดการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรต้น

ข้อมูลทั่วไป

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ตำแหน่งในหน่วยงาน
- ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์
- ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์

ตัวแปรตาม

กระบวนการดำเนินงานจัดการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

- ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมเจ้าหน้าที่
- ขั้นตอนที่ 2 การแสดงความจำนงขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- ขั้นตอนที่ 3 การรับเรื่อง/ ตรวจสอบหลักฐาน/ สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น
- ขั้นตอนที่ 4 การเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่
- ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติให้เป็นผู้อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- ขั้นตอนที่ 6 แจ้งผลการอนุมัติให้ผู้อุปการะเด็กทราบ เป็นลายลักษณ์อักษร
- ขั้นตอนที่ 7 การติดตามการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- ขั้นตอนที่ 8 การรายงานการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์
- ขั้นตอนที่ 9 การยุติการอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

องค์ประกอบการบริหารจัดการ 4M

- บุคคล (Man)
- เงินทุน (Money)
- วัสดุอุปกรณ์ (Material)
- การจัดการ (Management)

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดจำนวน 3 กลุ่ม ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ จังหวัดละ 1 คน หัวหน้ากลุ่มการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดละ 1 คน และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จังหวัดละ 1 คน ทั้งหมด 76 จังหวัด รวมประชากร จำนวน 228 คน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถาม มี 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จำนวน 25 ข้อ ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จำนวน 11 ข้อ และข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ ได้ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา ซึ่งได้ค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ที่ 0.99

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด คือ นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานของบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด แล้วนำทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือราชการถึงสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกจังหวัด เพื่อขออนุญาตให้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลการวิจัย
2. จัดส่งเอกสารทางไปรษณีย์ถึงสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่ละจังหวัด และให้ส่งกลับคืนมายังหน่วยงาน หรือตอบแบบสอบถามผ่าน QR Code
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามกับผู้ปฏิบัติงานด้านบริการครอบครัวอุปถัมภ์ รวมทั้งหมด 228 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 207 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.78

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์
สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หาข้อสรุปว่าค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้วิธี Scheffe

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80.20) มีอายุระหว่าง 36 - 51 ปี (ร้อยละ 40.60) มีระดับการศึกษาปริญญาโท (ร้อยละ 51.20) ตำแหน่งในหน่วยงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์ (ร้อยละ 35.30) มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์มากกว่า 4 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 64.70) และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ระหว่าง 2 - 4 ปี (ร้อยละ 41.50)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

กระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมเจ้าหน้าที่	4.25	0.574	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 การแสดงความจำนขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	3.98	0.637	มาก
ขั้นตอนที่ 3 การรับเรื่อง/ ตรวจสอบหลักฐาน/ สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น	4.56	0.485	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 การเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่	4.61	0.483	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติให้เป็นผู้อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	4.48	0.548	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 6 แจ้งผลการอนุมัติให้ผู้อุปการะเด็กทราบเป็นลายลักษณ์อักษร	4.39	0.563	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 7 การติดตามการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	4.34	0.560	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 8 การรายงานการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	4.36	0.495	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 9 การยุติการอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	4.44	0.515	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.385	มากที่สุด

ความเห็นต่อการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และมี

ความเห็นต่อขั้นตอนในการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่มีการปฏิบัติ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 4

การเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ขั้นตอนที่ 3 การรับเรื่อง/ ตรวจสอบหลักฐาน/ สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติให้เป็นผู้ประกอบการเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

ปัญหาและอุปสรรค*	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
บุคคล (Man)	3.68	0.677	มาก
เงินทุน (Money)	4.00	0.618	มาก
วัสดุอุปกรณ์ (Material)	2.85	0.412	ปานกลาง
การจัดการ (Management)	2.93	0.453	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.36	0.304	ปานกลาง

* หมายเหตุ : ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดองค์ประกอบในการบริหารจัดการ 4M

ความเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และมีความเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านเงินทุน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และด้านการจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 2.93 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

กระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ตำแหน่งในหน่วยงาน	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์
ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมเจ้าหน้าที่	0.332	0.139	0.184	0.007*	0.265	0.017*
ขั้นตอนที่ 2 การแสดงความจำนงขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	0.624	0.269	0.241	0.000*	0.022*	0.000*
ขั้นตอนที่ 3 การรับเรื่อง/ตรวจสอบหลักฐาน/ สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น	0.818	0.059	0.517	0.225	0.593	0.334
ขั้นตอนที่ 4 การเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่	0.929	0.198	0.355	0.160	0.149	0.659
ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติให้เป็นผู้อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	0.965	0.026*	0.713	0.000*	0.008*	0.030*
ขั้นตอนที่ 6 แจ้งผลการอนุมัติให้ผู้อุปการะเด็กทราบ เป็นลายลักษณ์อักษร	0.601	0.493	0.831	0.832	0.033	0.529
ขั้นตอนที่ 7 การติดตามการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	0.310	0.092	0.365	0.920	0.163	0.386
ขั้นตอนที่ 8 การรายงานการเลี้ยงดูเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	0.127	0.143	0.090	0.001*	0.069	0.106
ขั้นตอนที่ 9 การยุติการอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์	0.658	0.401	0.773	0.410	0.214	0.920
ภาพรวม	0.450	0.486	0.995	0.015	0.075	0.529

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. อายุ เนื่องจากช่วงอายุของผู้ปฏิบัติงานที่แตกต่างกันจะสัมพันธ์กับประสบการณ์ทำงานที่สะสมและการตัดสินใจปฏิบัติงานต่อกระบวนการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีความยืดหยุ่นแตกต่างกัน รวมถึงผู้ปฏิบัติงานได้ใช้องค์ความรู้ที่มีและประสบการณ์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากขั้นตอนการลงพื้นที่ ตรวจสอบสภาพแวดล้อม เพื่อประกอบการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้ขออุปการะเด็กที่มาขอรับบริการครอบครัวอุปถัมภ์แต่ละราย

2. ตำแหน่งในหน่วยงาน เนื่องจากแต่ละตำแหน่งจะมีคุณสมบัติบางประการที่มีผลต่อการปฏิบัติงานให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ และมีความสัมพันธ์ต่อความเห็นในการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งระดับผู้ปฏิบัติการและระดับผู้บริหารของหน่วยงาน

3. ประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์สัมพันธ์กับความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานให้บริการด้านครอบครัวอุปถัมภ์ การปฏิบัติงานที่คำนึงถึงผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ และกำหนดให้การปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดของกลุ่มตัวอย่างให้มีความเหมาะสม และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

4. ประสบการณ์ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ เนื่องจากประสบการณ์ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์จะส่งผลต่อความละเอียดอ่อนในการปฏิบัติงานอย่างเข้าใจผู้ใช้บริการที่เหมาะสม และสามารถควบคุม กำกับ การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ตำแหน่งในหน่วยงาน	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์
ด้านบุคคล (Man)	0.152	0.162	0.919	0.500	0.238	0.107
ด้านเงินทุน (Money)	0.574	0.000*	0.004*	0.000*	0.001*	0.002*
ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)	0.781	0.001*	0.038	0.001*	0.001*	0.159
ด้านการจัดการ (Management)	0.481	0.095	0.033	0.010*	0.046*	0.129
ภาพรวม	0.498	0.095	0.965	0.832	0.030	0.098

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. อายุ สัมพันธ์กับปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ โดยเฉพาะเงินทุน และการจัดการ การจัดการครอบครัวอุปถัมภ์เป็นงานด้านการคุ้มครองเด็กและส่งเสริมสวัสดิภาพของเด็กเปราะบางให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมจากการอุปการะของผู้อุปการะ ผู้ปฏิบัติงานที่มีช่วงอายุแตกต่างกันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบเจอระหว่างการปฏิบัติงานตามกระบวนการดังกล่าวแตกต่างกัน และส่งผลกระทบต่อเด็กที่อยู่ในระหว่างการได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เด็กไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด และเกิดผลกระทบต่อหน่วยงานเนื่องจากการปฏิบัติงานล่าช้า

2. ระดับการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานจะมีความสามารถในการตระหนักถึงปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกัน รวมถึงการนำเสนอวิธีในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ ควรให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดการปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

3. ตำแหน่งในหน่วยงาน ผู้บริหารของหน่วยงานควรมีการแก้ไขปัญหาที่พบเจอในกระบวนการ หรือมีการสะท้อนปัญหาไปยังหน่วยงานส่วนกลาง เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงได้ทบทวนการปฏิบัติงานตามกระบวนการดังกล่าว

4. ประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ สัมพันธ์ต่อความละเอียด ความลุ่มลึก ในการ

สืบเสาะพินิจข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ของผู้ปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานตามหลักการทางสังคมสงเคราะห์ เพื่อลดช่องว่างระหว่างกระบวนการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์

5. ประสบการณ์ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ในส่วนของเงินทุน ซึ่งสัมพันธ์ต่อแนวทางการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่แตกต่างกัน และเป็นการสะท้อนปัญหาอุปสรรคกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ในแต่ละระดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน ให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่แตกต่างกันจะมีการแสดงบทบาทในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ที่ต่างกัน

สะท้อนให้เห็นถึงความเห็น มุมมองในการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการต่อผู้ใช้บริการบนพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์ มีความลุ่มลึกในการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ รวมถึงการสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของหน่วยงานส่วนภูมิภาคต่อกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยคัดกรอง/ เก็บตก กลุ่มผู้เปราะบางที่มีระเบียบกำกับ ควบคุม อย่างชัดเจน

และสอดคล้องกับหลักการทางสังคมสงเคราะห์ ใน
ฐานะหน่วยงานส่วนภูมิภาค

2. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน ให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่ต่างกัน กันจะมีปัญหาอุปสรรคในการจัดบริการครอบครัว อุปถัมภ์ที่ต่างกัน

ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นต่อปัญหาอุปสรรค
การบริหารจัดการแตกต่างกัน ทั้งในระดับปฏิบัติงาน
และระดับผู้บริหารของหน่วยงาน เพื่อให้การ
ปฏิบัติงานสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่ทับซ้อน
และหลายข้อจำกัดในการพัฒนาองค์กร เพื่อนำไปสู่
การถอดบทเรียนของผู้ปฏิบัติงาน และสะท้อนองค์
ความรู้ใหม่ที่ได้เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำคู่มือการ
เรียนรู้การจัดการบริการครอบครัวอุปถัมภ์ในฐานะ
หน่วยงานส่วนภูมิภาค และเป็นการลดระยะเวลา
การทำงาน เพื่อลดข้อจำกัดด้านอายุ หรือ
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานราย
ใหม่สามารถเข้ามาเรียนรู้การจัดการบริการครอบครัว
อุปถัมภ์ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 กระบวนการดำเนินงานจัดบริการ ครอบครัวอุปถัมภ์

การปฏิบัติงานตามคู่มือการให้บริการ
ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตร
บุญธรรม กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2561) ได้
กำหนดขึ้น ทั้งหมด 9 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนไม่ได้มี
การบูรณาการร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรม

ในการดำเนินงานด้านคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะใน
ขั้นตอนการเยี่ยมบ้าน สอบสภาพความเป็นอยู่
ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชน
หรือภาคประชาชน ในการสอบข้อเท็จจริง และประเมิน
สภาพแวดล้อม เพื่อเป็นประโยชน์ในขั้นตอนการ
พิจารณาอนุมัติเด็กให้อยู่ในการดูแลแบบครอบครัว
อุปถัมภ์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ
วนิดา บุญปก (2558) พบว่า การปฏิบัติงานต้อง
พิจารณาด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง
เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง และการ
เปิดช่องทางให้บริการที่หลากหลาย ผ่านการทำงาน
ร่วมกับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยัง
สะท้อนถึงการปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่
ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกในการแสดง
ความจำนงในการขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัว
อุปถัมภ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มยุรี ยก
ตรี (2544) พบว่า ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องบูรณาการ
ร่วมกันกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อเป็นเครือข่าย
สนับสนุนการทำงานด้านคุ้มครองเด็กในพื้นที่ และ
เสริมให้ขั้นตอนการทำงานไร้รอยต่อและสามารถ
ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉะนั้น รูปแบบการปฏิบัติงานที่เท่าทันต่อ
การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐต้องอาศัยความ
ร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ทั้งภาคเอกชน และภาค
ประชาสังคม เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการ
บริหารจัดการของภาคส่วนอื่น จะช่วยให้ค่าใช้จ่ายใน
การเลี้ยงดูเด็กในสถานสงเคราะห์ของภาครัฐลดลง
(มยุรี ยกตรี, 2544) อีกทั้ง รูปแบบครอบครัวอุปถัมภ์

ระยะยาว ซึ่งเรียกว่า “ครอบครัวเครือญาติอุปถัมภ์” (Kinship Care) จะมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กให้ครอบครัวของผู้ขออุปการะมีความพร้อมก่อนที่จะส่งคืนเด็กกลับสู่ครอบครัว (พัชชา เจริญกลิ่นจันทร์, 2556) จึงกล่าวได้ว่า คู่มือการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ ควรมีการปรับปรุงแบบการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ และมีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการเลี้ยงดูเด็กด้วยความเต็มใจและเป็นการบูรณาการร่วมกับผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และเพื่อเป็นขยายพื้นที่การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภายในพื้นที่ได้ครอบคลุมเพิ่มขึ้นและเข้าถึงบริการครอบครัวอุปถัมภ์

ส่วนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์

หน่วยงานภาครัฐได้แยกหลายภาคส่วนที่มีส่วนรับผิดชอบในระบบการเลี้ยงดูทดแทน ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมกันระหว่างบทบาท หน้าที่ ไม่ได้มีแนวทางการประสานงานอย่างเป็นรูปธรรม (องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงขอบเขตของปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการดังกล่าวมีความแตกต่างกัน ตามองค์ประกอบของการบริหารจัดการ 4M ประกอบด้วย งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ หรือบุคคล ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมี

ความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกัน

ผู้ปฏิบัติงานควรมีโอกาสในการแสดงศักยภาพของตนในการออกแบบการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกระดับ เพื่อให้เห็นบทบาทการดำเนินงานที่ชัดเจนภายใต้กระบวนการดำเนินงานจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ที่จะต้องมีการบูรณาการของวิชาชีพในการปฏิบัติงานผ่านภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดปัญหาอุปสรรคในการจัดบริการครอบครัวอุปถัมภ์ กลุ่มเป้าหมายได้รับการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพจากครอบครัวอุปถัมภ์ ได้รับการเลี้ยงดูที่ดีขึ้นและเหมาะสม ประหยัดงบประมาณของสถานสงเคราะห์ ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากร และลดค่าสาธารณูปโภคที่รัฐบาลต้องสนับสนุน รวมถึงเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (มยุรี ยกตรี, 2544; พัทธนา เจริญกลิ่นจันทร์, 2556)

จึงกล่าวได้ว่า การลดปัญหาอุปสรรคในกระบวนการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องร่วมมือกับหน่วยงานภาคส่วนอื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นช่องว่างของการปฏิบัติงาน พร้อมรับมือภาวะเปราะบางที่ซับซ้อนของกลุ่มเป้าหมาย และสามารถสร้างรูปแบบการทำงานใหม่ๆ ของหน่วยงานภาครัฐจากการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาได้ทุกระดับ เกิดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานในฐานะหน่วยงานจัดสวัสดิการสังคมแบบองค์รวม เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มี

บรรลุเป้าประสงค์ของการให้บริการครอบครัว
อุปถัมภ์ (พนัส หันนาคินทร์, 2544)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ควรพิจารณาทบทวนปรับปรุงระเบียบกรม
ประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบ
ครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ.2544 เกี่ยวกับอัตราและ
หลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในการ
ดูแลแบบครอบครัวอุปถัมภ์ โดยปรับตามค่าเงินเพื่อ
แต่ละปี (กำหนดที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี)

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติงาน

2.1 กรมกิจการเด็กและเยาวชน ควรมี
นโยบายการส่งเสริมทำงานร่วมกับเครือข่ายภายใน
พื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม
เป็นการบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ด้าน
สังคมสงเคราะห์และองค์ความรู้ด้านครอบครัว
อุปถัมภ์ ซึ่งการบูรณาการทรัพยากรจะช่วยเพิ่ม
โอกาสให้เด็กกลุ่มเปราะบางเข้าถึงบริการครอบครัว
อุปถัมภ์ และมีออกแบบคู่มือการปฏิบัติงานได้รับ
การปรับปรุงจากผู้ปฏิบัติงานจริงผ่านการถอด
บทเรียนในการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อให้สำนักงาน
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
สามารถติดตามเด็กที่อยู่ในการดูแลแบบครอบครัว
อุปถัมภ์ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการจัด
โครงการฝึกอบรมด้านการเงิน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงาน

ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัดมีความรู้เพิ่มขึ้น เท่าทัน เกิดเป็น
ภูมิคุ้มกันต่อตนเองและองค์กร

2.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จังหวัด ควรมีการบริหารจัดการภายใน
องค์กรแบ่งออกเป็น ด้านบุคคล โดยมีการทบทวน
อัตราค่าจ้างให้สอดคล้องกับกระบวนการให้บริการ
ครอบครัวอุปถัมภ์ และผู้บริหารมีการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลตามศักยภาพอย่างเหมาะสม ด้าน
งบประมาณ หน่วยงานสามารถเบิกจ่ายงบประมาณที่
ได้รับจากกรมกิจการเด็กและเยาวชนช่วยเหลือ
กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ได้เพียงพอ และสามารถ
กระจายทรัพยากรได้อย่างครอบคลุม และด้านวัสดุ
อุปกรณ์ หน่วยงานมีการจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่มีให้
เหมาะสมกับการให้บริการครอบครัวอุปถัมภ์ และ
ตรวจสอบสภาพให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ทั้งนี้
หน่วยงานต้องตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณ
และจำนวนวัสดุอุปกรณ์เพื่อรายงานต่อกรมกิจการ
เด็กและเยาวชนเพื่อให้มีการสนับสนุนทรัพยากรที่
จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะต่อการศึกษา

มีการศึกษาการจัดบริการครอบครัว
อุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จังหวัด และปัญหาอุปสรรคของ
กระบวนการ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประกอบ
หรือทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึก
มากขึ้นและได้ข้อมูลอย่างครอบคลุม

บรรณานุกรม

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2561). *คู่มือการดำเนินงานครอบครัวอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานครอบครัวอุปถัมภ์, ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- พนัส หันนาคินทร์. (2544). *หลักการบริหารการโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- พัชชา เจริญจันทร์. (2556). *กระบวนการปรับตัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของแม่วัยรุ่นที่ต้องดูแลบุตรเพียงลำพัง : กรณีศึกษาผู้ใช้บริการของสหทัยมูลนิธิ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มยุรี ยกตรี. (2544). *ผลสัมฤทธิ์ของการจ้างเอกชนเลี้ยงดูเด็ก: กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544. (2544, 27 พฤศจิกายน) ประกาศคณะปฏิวัติ. ฉบับที่ 294.
- วนิดา บุญปก. (2558). *การติดตามผลการเลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กขั้นต่ำของครอบครัวอุปถัมภ์ กรณีศึกษา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *การศึกษาทบทวนด้านการเลี้ยงดูทดแทนในประเทศไทย : นโยบายสู่การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอชไอวี/เอดส์*. เอกสารอัดสำเนา.